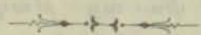

վարժեալ ի համալսարան (sic!) ս՛ր թօմի ի մեծն հ՛ում, որ այժմ է մեծն ի հ՛ում, ֆ՛ր բաղդասար նոյն գեղջէն կէծկոյ, նորընձայ, որ այժմէ ի միասին գրիգոր վր՛դաին, ֆ՛ր անդ՛րս նոյն գեղջէն:

Արդ անուանք վրդ՛պոց ք՛հից և կ՛րգւորաց, թ՛վ մրգ՛ղու՛ե տ՛ն, ո՛ո՛հ՛գ, յ՛ւնվրի ժ՛դ ի ժ՛մկս ծայրագոյն և սրբ՛դն հայր՛պաի տ՛ն կլէմէնդոս, ժ՛, ե՛րդի, և ի ընդհանրկն ջէնարալ կ՛րդին ս՛ր դօմինկ՛սի, տ՛ն թօմաս րեկօբեռթի, և վիճակիս ն՛խիջևանոյ, արհիե՛պս տ՛ն մաթէոս յովանիս՛ցի, ի գիւղաք՛ղքէն ար՛ընէրոյ, այսուհետև պատուիրեմ ա՛մ կր՛գւրց, որ գան ի կրգի ս՛ր դօմինկ՛սի, շարդ՛րացեն ի պ՛տմագրու՛մս ե՛կլքն առ ք՛ս, այսքան բաւեսցի:

Ա. Յովհաննիսեան.

ՎԵՐԻՆ ԱԳՈՒԼԻՍԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ

Հայերէն ձեռագրերը

(Համառօտ նկարագրութիւն և յիշատակարաններ)

(Շարունակութիւն *)

417ա. Փառք և աւրհնութ՛ի գովութիւն բարէբանութ՛ի երկրպագութ՛ի և փառաբանութ՛ի և մեծ գոհութ՛ի ի բոլոր սքտէ և ի բաւանդակ մտաց և յանձնէ և յամենայն զաւրութեանէ մերմէ ս՛ր երրորդութեանն հաւր և որդոյ և ամենազաւր ս՛ր հոգւոյն այժմ և միշտ և յաւ՛. Ք՛ի Յ՛ի մարդեղութե՛ն խաչելութե՛ն և ս՛ր յարութե՛ն փառք և աւրհնութի՛ յամենայն արարածոց և յամենայն ազգաց ազանց և ի ս՛ր լիզուաց առկտակարաց թարգմանչաց յերկնաւորաց և յերկրաւորաց, յիմանալեաց և ի սգալեաց, ի զաւրաց հրեշտակաց և ի սրբոց ճգնաւորաց և յամենայն ս՛ր եկեղեցեաց աւրհնեալ և փառաւորեալ խաչելեալ տ՛րդ: Աւրհնեալ միածին որդիտ: Աւրհնեալ բարձրեալ հաւր որդիտ: Աւրհնեալ բարերար տ՛րդ: Աւրհնեալ բարէգութ տ՛րդ: Աւրհնեալ երկայնամիտ տ՛րդ: Աւրհնեալ կատարիչ խնդրուածոց տ՛րդ: Աւրհնեալ անբաւ մարդասիրութիւնդ տ՛ր թագաւոր: Աւրհնեալ շնորհատու բարեաց տ՛ր թագաւոր: Աւրհնեալ ա՛ծային ծնունդտ որդի ա՛յ կենդանոյ: Աւրհնեալ ա՛ծային

*) Տես «Արարատ» 1944, դեկտ.:

մարդեղութիւնը քա թագաւոր: Աւրհնեալ աճային խաչելութիւնը փրկիչ թագաւոր: Աւրհնեալ աճային թաղութն կենդանաւոր տ՛ր: Աւրհնեալ աճային յարութիւնը կենսատու բաշխող շնորհաց և ողորմութեանց: Աւրհնեալ աճային համբարձումդ և նստեալդ յա՛ թոռ շնորհաց: Աւրհնեալ աճային գալուստդ ի գատաւտան արդար դատաւորութեանն: Աւրհնեալ աւրհնեալ և դարձեալ աւրհնեալ ամենագութ և ողորմած տ՛ր. քանզի ով ոք բաւէ աւրհնել զամէնաւրհեալ անուն քո ս՛ր. և ով ոք բաւէ պատմել զմարդասիրութիւնդ քո և ով կարէ յայտնել զողորմութիւնդ քո տ՛ր, և կամ ով կարէ թուել զանթիւ շնորհդ քո առ քո հաւատացեալս, զի բազմապատիկ է խնամ ողորմութիւնդ**)

քո առ ազգս մարդկան: զի դու միայն ես վասն մարդոյ և մարդասէր, և մարդ միայն է վասն փառացն ա՛յ: զի աւրհնեալ է փառք քո տ՛ր ի տեղոջ սրբութե՞, և փառք քո փառաւորեալ փառաց թագաւոր: զի անպատում է փառք մարդոյ ի փառաց քոց տ՛ր, և լոյս գերազանց ի լոյս երեսաց քոց տ՛ր. զի պատկերակից քեզ արարեր զնա, և դու առեր մարմին և եղեր մարդ նման նմա. և զործակից քեզ արարեր զնա անուանադրութե՞ ամենայն կենդանեաց, և փառաց քոց տեսողս արարեր զս՛ր վկայսն բանալ երկնից և տեսանել զորդիտ ընդ աշմէ հաւր: և յափշտակել մինչև յերրորդ յերկինս և լսել բանս անճառս ի փառաց քոց. և արարեր զմարդն տեսող փառաց քո: Հայր կամիմ զի ուր ես իցեմ և սոքա ընդ իս իցեն զի տեսանիցեն զփառսն իմ: Ո՞վ անպատում փառք մարդոյ զոր ի՞քումմէ բարերարութենէդ ընկալաւ, և գերահրաշ ի քէն պատուեցաւ և լուսազարդեցաւ ի լոյս երեսաց քոց, և զովեցան զասք սրբոցն և պսակեցան յանմատոյց լուսոյ քո: Եւ հողով շնորհաց քոց լցան մարգարէքն, և առաքեալքն, և բխեցին զբանս աւրհնութիւն ի՞սէր սրբութե՞ քո: Մարգարէքն մարգարէացան զայս պանծալի ծաղիկս որ ի սմաւ ամբարեալ կայ, և առաքեալքն ընկալան զհոսանս շնորհաց յերկնային ծովէդ և արբուցին սովաւ զազգս մարդկան: և հայրապետքն և ս՛ր մարտիրոս նահատակքն լուան զայս գիր աւրհնութե՞ և վասն քո մեռան, և սովաւ ի քէն աւրհնեցան և սովաւ երանեցան. երանի որ լսէ զբանս ա՛յ և պահէ և առնէ զնոսա: զի դիրք կենդանի են և կենդանի առնեն զսիրողս իւր: Քանզի սովաւ հաւատացաք յարարիչն յարարածոց ի ս՛ր երբորդութե՞ն ի՞ հայր և յորդի և ի՞սէր հողի: Եւ սովաւ տեսաք զարարիչն արարածոց զտ՛րն ամենեցուն վասն մեր խաչեալ և դարձեալ յարուցեալ: Սա թագ թագաւորաց և սոյ պսակ եկեղեցեաց: Սն զանձ անկողող-

**) Այս եւ ուրիշ տեղերում յատկացուցիչը փոխանակ սեռականի դրուած է ուղղական:

տելի և փարթամութիւնն իմարդմանելի: Սա հարուստ դարուց, որ ի դարս և ի ժամանակս պատմի: Սա արծաթ ընտիր որ ոչ փորձի: Սա ոսկի գովելի, որ ընտրելոցն է գտանելի: Սա համեղ ճաշակ և որք ճաշակեն քաղցրանան: Սա հաց քաղցեւոց և որք ուտեն գոհութեամբ դժած աւրհնեն: Սա ջուր ծաբաւելոց, և որք ըմպեն արքնանս սիրովն ա՛յ: Սա գետ յորդանատ որ արբուցանէ զոլորտս անկողնաց: Սա խոնկ անուշահոտ հաւատացելոցն հոտ անոյշ ի կեանսն յաւիտենից: Եւ անհաւատիցն հոտ ի՞ մահուանէ ի մահ: Սա ճրագ ճշմարտութե՛ն որ լոյս տայ այնոցիկ որ ի՞ ք՞ս իցեն: Սա պսակ կաթողիկէ եկեղեցոյ, որ զփեսայն գովէ ի սենեակ սրբութե՛ն իւր: Սա մանկանց առաքաստի ս՛ր սիրոյն մանկանց եկեղեցոյ դաստիարակ սրբութե՛ք, որ սնուցանէ սրբութե՛ք և հասուցանէ ի ք՞ս. զոր ասէ եթէ անխարդախ կաթինն փափագեցէք զի սովաւ աճիցէք ի՞ փրկութի՛ն:

Գերահրաշ է գիրքս այս ի՞ փրկութի՛ն հաւատացելոց:

Արդ կատարեցաւ և աւարտեցաւ ք՞սահիմն և առաքելախաւս մարգարէաշէն հոգիարուխ ա՛ծագարդ և երկնային շնորհ կտակ տառիս. Այս հոգևոր, փառաւոր, դիմաւոր, անձնաւոր, երկնաւոր, խորան լուսաւոր, խնկաւոր և խորհրդաւոր, բարձրացիր սովաւ սիրոն հոգևոր, և դու փառաւոր իմ մայր լուսաւոր, ընկալ զիս ի ծոց քո հարսնդ երկնաւոր, բարձրացոյ զիս ի սեղան քո հոգևոր, դասաւորեալ զիս ընդ փեսայն երկնաւոր: Քարոզեալ սովաւ զարքաութի՛ն աւետաւոր, և զք՞ս տ՛ր յ՛ս զյոյսն մեր թագաւոր:

Սա և սովաւ գեղեցիկ սայթազ... ծովածին մարգարտաց: Ծիրանագոյն ծաղկանց. երփներբն գերագոյն գունաց. կտաւ վարչամակաց ի գլուխս եկեղեցեաց: առատագոյն բուրաստանաց և հոտ բուրումն կնդրկաց խնկոց: Ընդ որս և ժողովեալ, կուտեալ, դիզեալ, բարդեալ, տատակեալ և ի՞ փունջ մի կապեալ: Որով բարգաւաճեալ բարեբանեալ, զարգարեալ տաւնք տ՛ր բունականք, և վերածային ամենայն սրբոց դասքն, տաւնախմբելով պատուելով պատմեն զյիշատակս նոցա, և զանուանս նոցա յիշեն և յիշատակեն ի՞ փառս ս՛ր երբորդութե՛ն:

Նախահարցն, մարգարէիցն, առաքելոցն, հայրապետացն, համաւրէն մարտիրոսացն, և ս՛ր կուսանացն, և երջանիկ ճգնաւորացն, և հրաշագարդ վարդապետացն. հրեշտակաց և հրեշտակապետաց երգեն սովաւ զյիշատակս սոցայ: Զորս և լի և անթերի և յաւելուածով ունի յինքեան զհին և զնոր կտակարանս ի փառս ս՛ր երբորդութե՛ն և յաւրհնութի՛ն հաւատացելոց, և ի յուսումն մանկանց ս՛ր սիրոյն, ի յուրախութի՛ն նոցա սրտի և ի՞ գեղմն իմանալի:

Գրեցաւ ձեռամբ յիմար և փցուն գրչի Սարգսի և ունայն

կրաւնաւորի, ի յալիս տատանեալ նաւարեկի, և ոչ ապաւինեալ ի նաւապետն յ^ա բարի, այլ ի կենցաղս ի յայս տեսի, և ի հանդէս սորա սիրոյ ջանացի, և զորքան սորա երբեք ոչ գտի, և զաւանդ արծաթն զոր ետ ինձ տ^ար ի սմա իսկ կորուսի, այլ զարթուցեալ ի չարեացս զոր իսկ տեսի, այլ բեկեալ սրտիւ և յոգնախումբ հոգով զյոյս դարձեալ առ տ^արդ իմ եղի, պաղատիմ առ փրկիչդ և տ^ան իմո յ^աի, ողորմեան ինձ բազմամեղի անուն սարգսի, վասն ծնողի քո և միշտ կուսի, և կենսատու խաչի քո պատուականի, և հեղմամբ արեան քո ահեղի, և վասն ամենայն սրբոցն երկնաւորի և երկրի, ողորմեա ինձ սարգիս գրչի, և թող զմեղս իմ որ ի մարմնի, վասն անուան քում մեծի, և իմ ծնողացն և իմ ննջեցելոցն ամենայնի, և իմ տ^ար յ^ա քեզ փառք յամենայնի: Ի թուականութի^ա հայոց: ԶԶԹ: Ի վանս աջաւնից: Ընդ հովանհաւ ս^ար խորանիս քաջ և յաղթող տ^ար գէորգեա: Ի յառաջնորդութի^ա տ^ար ուխտիս կիրակոսի և սիմէոնի, երջանիկ և տ^ար կրաւնաւորաց, որ են սոքայ բարիք ի բարեբարէն բարեգործեալք, առատատուրս առ հեղս*) և աղքատս, և մատակարարք հաւասարատեսք և տեսողք շնորհացն յ^աի, որ և մարմնաւոր բան ի մէնջ ոչ պահանջեցին, քանզի և աւրհնեալք լիցին սոքա կիրակոս և սիմէոն և ծնողք սոցա ընդ սոսա. զոր ոչ բաժանին ի միմեանց, այլ սիրով հոգոյն միացեալ ընդ միմեանս:

Ի հայրապետութե^ա տ^ան ստեփաննոսի, որ է սա բարի, որ և ազատեաց զազգս քահանայից ի հարկէ հարածեաց, և նոյն ինքն տեսանէ զազատութի^ան իւր:

Ի թագաւորութե^ան զոր ոչ գոյ. Այլ բարձեալ է թագաւորութի^ան քանզի իշխանք են խռովարարք և տատանեալք ի վերա միմեանց ազմկեալք, զոր ոչ կարէ բերան պատմել զոր յայսմ ամի տեսին աչք մեր զաղէտ տարակուսանաց ի հեծելեաց. զորս էրէսուն հազար մարդաղէմ զազանաց ի վերայ երկրիս մերում յարձակեալք, զնետս սրեալ և զաղեղն լարեալ և զթիւրս իւրեանց թափեալ յարեան ի վերա երկրիս մերում, և ով կարէ պատմել զանաւրէնութիւնս նոցա զոր արարին և գործեցին. քանզի բազում զաւառս գերեցին և աւերելով կործանեցին, և զինչս արդիւնաց զամենայն յափշտակեցին և զամէնեսեան զքրիստոնեայք կողոպուտ արարին մերկ և բոկ և ոչ թողին ոչ մի ինչ ի վերա անձանց բրիստոնէից, այլ զանասունս տաւարաց, ջուկս ջուկս առեալ տարան. զոչխարաց և զեղանց, զկովուրց և զցլուրց, զիշուրց և զերկվարաց, զհանդերձս ի յանձնէ մերկացուցին և մերկս արարին ի տեսիլս խայտառակաց, քանզի որ աչք բաւէր տեսանել զա-

*) Տպագրական սխալ չկարծել. հեղս եւ ոչ հեզս.

ղիողորմ տարակուսանաց, և կամ որ անձն բաւէր տեսանիլ և տանել այնմ չարչարանաց, որ յերէկ տան տունտուտէր և ամենայն իրաւք լի, և այսաւր բեկեալ սրտիւ և տրտմեալ և ... (ի) մերկ ի վերա մոխրոյ նստեալ: Բանդի այնպէս լի էր երկիրս ամենայն բարութ՞ք, և յանկարծակի այնպէս արարին, որ շունք ի սովոյ սատակէին. քանզի զխորս ամբարաց հացից հանէին: Եւ այնպէս բարկութ՞ք և սրտմտութ՞ք ի վերա բոլոր երկրիս արձակեցան, որ և հարիւր անձն սրով խոհխոհեալ նահատակեցան. Որ և ծաղկողի սորա մայրն նետով խոհխոհեալ փոխեցաւ ի ք՞ս, զոր և համարեսցի տ՞ր և պսակեսցի ընդ արեամբ մարտիրոսացն: Կար... մեզբարք եթէ դեք ող...ն (ողորմին) մարդկան, այլ և նոքա քանզի արիւն անհղք արիւնաբերուք էին գազանք վայրենիք, աւերիչք և ապականիչք, քանզի իշխանք էին չարք և չար իշխանն խաւարի սրով հոգո... սատակի: Արդ տ՞ր զինչ լինիցիմք ի մէջ ուրացողաց և ի ձեռաց այլազգեաց. միթէ կատարեցաւ բան մարգարէութեանն մեծին կոստանդինոսի որ ետես ի տեսլեանն եթէ յետ բազում ժամանակաց յարիցեն այլազգիք և գերեսցեն զտունս տրդատա, և վայ և եղուկ յայնմ ժամանակի, որ եղև իսկ յայսմ ամի առաւել վայ և եղուկ. զի յետին աղքատութ՞ի մատնեցաւ ազգս հայոց. զի ասացեր եթէ յաշխարհի աստ նեղութի՞ ունիցիք, և եթէ բազում նեղութի՞ք են արդարոց, և եթէ նեղութե՞ց համբերեցէք: Արդ առաւել նեղեցաք յայլազգեաց և քան զկարն մեր առաւել վշտացաք զոր ոչ կարեմք համբերել և տանել մինչև անյոյս լինել մեզ և ի կենացս յայսցանէ և ասել, երանի մեռելոցն որ ոչ են մատնե՞լ ի ձեռս այլազգաց և ազատին նոքա յայսմ տանջանաց: Մինչև յերբ տ՞ր մոռանաս զմեզ իսպառ. Մինչև յերբ աղաղակեմք և ոչ լուիցես ձայնի հառաչանաց մերոց. մինչև յերբ տ՞ր մոռանաս զձայն պաշտաւնից բոց, և ամբարտաւանք զգուեսցին զմեզ: Մինչև յերբ բարկանաս տ՞ր. մինչև յերբ դարձուցանես գերեսս քո ի մէնջ, մինչև յերբ մոռանաս զաղքատութի՞ և զնեղութի՞ս մեր յորում կամք. այլ թէպէտ և մեք մեղաք և անաւրինեցաք և ոչ արարաք զկամս քո, սակայն անուն քո կոչեցեալ է ի վերա մեր, և արեամբ քո զնեալ եղեաք. մի մեզ տ՞ր մի մեզ և մի վասն մեղաց մերոց առնել մեզ: Այլ վասն մեծի անուան քո և անհղ արեան քո որ վասն մեր հեղեր և զմեզ յանիծից բարկութեանէն զնեցեր. լուր աղաչանաց մերոց և աւգնեա մեզ ի նեղութե՞ մերում: Եւ արդ տ՞ր նուազեցաք մեք քան զամենայն ազգս և եմք ըմբռնել ի ձեռս այլազգեաց վասն մեղաց մերոն: Եւ արդ տ՞ր մի լուր և մի դադարեր, այլ դարթոյ զգաւրութիւնդ քո և եկ ի կեցուցանիլ զմեզ: Լուր մեզ վասն հարցն սրբոց և բարէխաւսութ՞ք և աղաւթիւք սոցա աւգնեա մեզ և փրկեա զմեզ ի վշտաց

և ի՛ նեղութե՞ց և ի՛ նեղչաց մերոց. ապրեցոյ զմեզ բարերար
տ՞ը, և ողորմեա ամենայն անձանց քրիստոնէից և խաղաղացոյ
զկեանս մեր ի՞ վերա երկրի, և գյարուցեալսն ի վերա մեր կոր-
ծանեմ և յետս յետս խորտակեան, և զեկեղեցի քո յիշեա և հաս-
տատեան և զժողովուրդս քո աւրհնեան և հովեան և պահեան յայսմ-
հետէ մինչև յաւիտեան, և ամբացոյ գյուտացեալքս ի քեզ հաստա-
տեան, և աշխարհի խաղաղութի՞ շնորհեա, և զգառնութի՞ս մեր ի
քաղցրութի՞ փոխեան և զխաւարեալքս ի լոյս փոխարկեան: Եւ
զաղաչանս մեր ընկալ և զընկերակիցս մեր աւրհնեա ոյ եմք ի
մի ուխտի վանաց որք սիրով հոգւոյն յիշատակեմք ի գիրս կե-
նաց. զկիրակոս զբարի և զլաւ զխոնարհ և զհեզ առաջնորդս մեր,
և զսիմէոն բարի և ընկերասէր սրբապա՛հ կրաւնաւոր, համբերող
և ճգնող առատ ի տուրս աղքատաց, զոր տ՞ը ա՛ծ տացէ սոցա և
ծնողաց և եղբարց զկեանսն երանական: Զխաչիկ և զվարդան
որ ձայնիւ հնչման գովեն զորդին ա՛յ: Զյակոբ խոնարհ և գյո-
վանէս ժրաջան: Զաւետիս աւետեալք լցեալ: Զկիրակ զսպասաւոր
եկեղեցւոյս մերոյ: Զպետրոս և աւ-
ծեալ ի քահ որդիս մեր վ
. այ եղբայր ըս
մեկնեալ ի սո հալածանաց
. տար աշխարհ
արութի՞ փո եմք թէ որպէ
. և կամ որպ
աւգնեա նմ. և յաւտարութ
. Եւ զամենեանս ս
աւորս վանի ազունս զ
. որ, զարբա՛հ փոքրիկ յովս
. ստող մշակ
և զսպասաւոր մեր ն հրայրեաց
տնտե առաջի կացեալ ման
. զէմ սոքա ամենեքեան ալք աւրհնեալք
յա՛յ

Եւ զիմս ասացից և յիշա եցից զեղկելի գրիչ սար-
. զանառակ վարս և զծո եալ կեանս, զհեղգս
. և զթշուառս ի յա
Զկամակորս ի խ և զհպարտս ի լերի
. Զյափշեալս և զկուր
ծովս ծփանաց: զ եալ և դարձեալ
կոր Զբարին տոեալ
. ըն բարկացուցեալ եալ
և դարձեալ ի տ ալեալ: Նորոգեալ

. գերէզարձ հալ
 ի գերութիւն ոսկին առեալ
 զբանս և վաճառ
 ի նա տալ զէր այգիս
 տե զինչ լին
 պատ ս, տար
 սր սարգիս ոք կայ
 ի հոգ աւաղեալ
 ունկս նացս
 ի ջր բեալ ի մէջ
 նուաղես
 նին: Ես ինքնին
 լոյս որ ի խաւարի դու լոյս ես և զխա
 լուսաւորես: ս գիտեմ տէր որ ի ճ
 ս մոլորութեան կամք որ
 դարձուցիչ ես Ես ինքնին գիտեմ
 ութե՛ կամք իս գերելոց
 ւոց մերոց ի լոյս քո
 ան ինձ որ կա
 տէր և պաղ
 փառաց աթ կն ունիմք
 թէ և ոչ բար-
 կութե՛: մեք ակն ունիմք ի քէն տէր ողորմութե՛ և ոչ խռովու-
 թե՛: Մեք ակն ունիմք ի քէն տէր քաղցրութե՛ և ոչ դառնութե՛:
 Մեք ակն ունիմք ի քէն տէր անոխակալութե՛ և ոչ ցասունմ
 սրտմտութե՛: Մեք ակն ունիմք ի քէն տէր լուսոյ փառաց ար-
 քաութե՛ և ոչ խաւարումն դժոխոց: Մեք ակն ունիմք ի քէն տէր
 փրկութե՛ փառաց երկայնամտութի՛ և համբերութի՛ ի վերա
 անձանց մերոց: դարձ առ մեզ ա՛ծ փրկիչ մեր, և դարձոյ զսրտ-
 մտութիւնս քո ի մէնջ: Մի՛ յաւիտեան բարկանար մեզ տէր, այլ
 քաղցրութէ՛ր քո խնայեա ի մեզ. ա՛ծ դու դարձեալ կեցուցես
 զմեզ. և ժողովուրդ քո ուրախ եղիցին ի փրկութե՛ քում: քաւեա
 զմեզս անձանց մերոց և լուսաւորեա զհոգիս մեր, և քեզ փառք
 յամենայնի ամէն,

Արդ սիրելիք հարք և եղբարք լուսերամ դասուց ազգընտիր
 և քահանայութե՛ ժողովուրդ սեփական, մանկունք սիրոնի սէր
 եկեղեցոյ, զդէմս ի յերկիր եղեալ պաղատիմ առաջի ձեր ամէնե-
 ցուն որք հանգիպիք սմայ այսմ ընթերցուածոյ սէր զրոցս և
 ա՛ծային կտակիս յիշել արժանի արարէք զմեզ զսարգիս գրիչ որ
 բազում անգամ աշխատեցա ի սմայ, և զերկուս ամս պահեցի զսայ
 տ հ

. . . ի զ
 ա
 թ ել
 եւ
 աւք
 է խա
 ետացն
 . . . թե՛ ժառ մարմնոյ
 և կամք և
 դէմ ողորմ ելեաց
 բարէ աւթք ի վերա
 յոյժ տրտում
 . . . որաց աւերու
 վանորայք ա եղեցիք քակեց
 անայք ի գեաւդս
 ցրուեցան, և կր որք ի մէջ
 կանանց բն ան, և եկեղեցական կա
 ոչեցան, և քրիստոնէ ուրախութի՛ւն խափանե
 և ամենայն ուրեք ոչ գտաւ հանգիստ .
 քանզի տատանեալ կան քրիստոնե Այլ տ՛ը յ՛ս աւգնեն
 բրիս

Թ՜վ 22Թ.

Ծան. Ձեռագրիս վերջին երկու թերթերը վնասուած լինելով՝ պա-
կասած քառերի տեղ կէտեր դրինք:

Մ. Վ. Մ.

420թ. եկեղեցոյն է յիշակ ամէն և եղիցի:
 նչև յաւիտեանս յաւիտենից:

32.

Ճ Ա Շ Ո Յ.

Թղթ, բլրգ. թւկ. գրչթ. ՌՃԺԱ. (=1662). տեղի գրթ. «ի յեր-
կիրս Որոտան. ի գեղն. որ կոչի. լոր, և մրուց». գրիչք՝ Ղուկաս
երէց և Աբրահամ դպիր. վերջից մի քանի թերթ պակաս:

Յիշատակարանք.

481թ. Գրեցաւ Մ՛ր ճաշոցս Ձեռամբ անարժան քարտուղա-
րացս. Ղուկաս իրիցու. և արբահամ դպրի. ի յերկիրս Որոտան.
ի գեղն. որ կոչի. լոր, և մրուց. ի թվին. ՌՃԺԱ. ամին:

482ր. Փառք ամենասուր երրորդութեան և միաժողովեան հաւը և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ: Յերկիրնս ի վեր և յերկիր ի խոնարհ, յիմանալեացն և զգալիացս. և յամ տրարածոց. այժմ և միշտ և յաւիտեանս յաւիտենից ամէն: Որք ի ստորայնոցս աւարտին սեռից սակս իմաստնադոյն լինելն քան զծնեալսն ի լուսոյ ըստ տ՛րուհեան հրամանին: Քանզի նախնիքն հաճոյք՝ ամուսնացեալք երևին: Իսկ ոմանք հրեշտակակենցաղ կուսութ՛ք ընտրեցան: Այլք փառթամութ՛քն հասին: և կէսք աղկաղկութ՛ք վեհացան: Ոմանք մարդասիրութ՛ք ճշխացան. և այլք անտեսութ՛ք գերազանց եղեն: Բաժինք հեղութ՛քն յարգեցան: Իսկ այլք՝ քինախնդրութ՛քն դրուատեցան: Են որ անսուաղութ՛ք սերաթեցան. և են որ չափավայելլովն արժանացան: Եին որ միահաղոյն ցրուելովն յարգեցան: և են որք աւրըստաւրէ տրաւքն առատացան: Տինա, որք ի բնաւին ընչից կորցեցան: և այլք որք բարւոք տնաւրինիչք եղեն ընչից իւրեանց: Նա և զգէմն է տեսանել: Զի ոմանք կուսանք խոտեցան. և այլք բազումք յամուսնացելոց վատթարացան: Ոմանք մեծատունք զրկեցան, և անթիւք յաղքատաց անգոսնեցան: Ա՛րդ՝ որպէս եցոյց աւրինակս, բազմատեսակ է բարւոք աշխարհին ընթանալն. որք անսայթաք լինիցին մատակարարք իմաստնոց երամք, և ընկալեալ ունիցին յինքեանս զհոգւոյն վտակս: Բազմադիմի բուսուցանեն զբոյսն բարի յանդաստանս իւրեանց: Որպէս և է սովորութի՛ւն անխանդացաւդ կամացն ամենաբարի բնութեան ի դարս դարս երևեալ նշանաւք և արուեստիւք հոգւոյն ներգործութ՛ք. ո՞ւր ընտրեցին և սիրեցին զհրամանն ա՞ծային որ ի պէտս մարդկան ազգի պատմաբանի: Ուստի և քաջ հոգտորն, և ամենագովն անուամբ, արքեպիսկոպոսն, և քահանայապետն, գողթն գաւառի, և բարի հովիւ և տեսուչն հօտին ք՛ի: Մաշատուր Բաբունապետն, խորհուրդ բարի եղեալ ի մտի ստանալ գանձ պատուական և անդրժեղի յանառիկն սիոն, ուր ո՛չ զող և ո՛չ ցեց մերձենալ կարեն: և յիշատակ անջնջելի ազգաց յազգս: և ընտրեցին մտաւք իւրեանց զայս գեղեցկայարմար և խորհրդաւոր զիրս ստանալ, որ ունի բովանդակեալ ի ծոց իւր զբոլոր ամին ընթերցմունսն: Զտաւնից տ՛րունականաց, և զա՞ծահաճից արանց, և զկիրակէից և զպահոց, ըստ, յ՛կե, աւուրց տարոյն, անմոլար շաւիղ եկեղեցւոյ մանկանց թողեալ, ի հողէզիր արանց ա՞ծաղգաստից որ ի նախնեաց անտի հիմանց եկեղեցւոյ սահմանեցաւ ի փառս ք՛ի և ի պայծառութի՛ւն որդւոց սիոնի: զի յար ընթերցմամբ լուսաւորեսցին միտք մարդկան ի պատուիրանս տ՛ն, որ է լոյս, և լոյս տան աշաց: Արդ որք հանդիպիք ի պատիւ տաւնից տ՛րունականաց, և կամ հաճոյացեալ արանց, կատարել զյիշատակ նոցա:

Յիշեալիք առ տ՛ր զվերոգրեալ բաբունին խաշատուր, և

զծնողսն իւր զկարապետն, և զսառայն, և եղբարս զաղաճանն: և զվարդանն, և զքոյրն իւր զգօհարն, զհանգուցեալսն ի ք՞ս հանդերձ ա՞մ տոհմիւք և զարմիւք: զի յոյժ փափագմամբ և սիրով ստացաւ զսա յիշատակ իւր և ծնողաց իւրոց, ի վայելս մանկանց եկեղեցւոյ: և եղ զսա ի վանս ագուլեաց՝ որ է աթոռ գողթնեաց: որ յանուն ս՞ր թումայի առաքելոյն կառուցեալ է: ի թ՞գւրութե՞ պարսից աշխարհի երկրորդ շահապատին: և ի հայրապետութեան ս՞ր աթոռոյն էջմիածնայ տ՞ր յակոբ կ՞թղկսի որոց տ՞ր ա՞ծ կեանս խաղաղականս պարգևեցէ անվնաս և ենցաղափարութ՞ը ի փ՞ռս անուան իւրոյ:

Դ՞րձլ յիշեցէք ի ք՞ս զմիտքան ս՞ր ուխտիս, զպետրոս վարդապետն, զմովսէս վ՞րդպտն: զտ՞ր սարգիս, և զտ՞ր հայրապետն: զտ՞ր մարկոս, և զտ՞ր մանկասարն: աշակերտք վերոյգրեալ բարոնւոյն: նաև զյարութի՞, և զգասպար, և զմկրտիչ միայնալեացսն: զգրիգոր սարկաւազ, զթումայ և զհայրապետ կիսասարկաւագ: զայլ ա՞մ մի եղէն եղբարս ի ք՞ս յիշեցէք: նաև զբազմամեղ զարբաճամ գրիչս աղաչեմ յիշել ի ս՞ր յաղաւթս ձեր, և զուք յիշեալ լիջիք առաջի անեղ ատենին ք՞ի, որ ա՞հեալ յաւիտ՞ ամէն:

Գրեցաւ ի թուաբերութե՞ս մերում Հայոց Ռձ. մետաքան. ամի:

34.

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն

(Մեծադիր, ընդարձակ, հասարակ և յատուկ անուանց. սկզբից պակաս մինչև «Բարաքիայ» բառը. վերջին բառն է «Կօթայ», որից դէնը պակասում է—հաւանօրէն մի երկրորդ հատորում):

(Թղթ., նօտր. թւկ. գրչութեան, տեղի գրչութեան—անյայտ. թերթ—365). յիշատակարան չունի:

Մ. վարդ. Մաթուղեանց.

Շարունակելի

